

לדמי — ולד נמי לדמי?!

והתניא, הלא שנינו בכרייתא: המפריש נקבה לפסח — היא וגם ולדותיה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהן פסח. אלו הן דברי חכמים. רבי אלעזר אומר: הוא עצמו יקרב פסח.

ומדברי חכמים שאמרו "יביא בדמיהן פסח" מוכח שמדובר בלפני הפסח —

וקשה: הא (111) הכא דאימיה לדמי, ובכל זאת אמר רבי אלעזר: הוא עצמו קרב פסח, ולא מוקמינן ליה, ואין רבי אלעזר מעמיד את הולד באותה קדושה של אימיה, שהוקדשה לדמי בלבד?

המקשן סבר שהברייתא מדברת בהפריש נקבה לפסח ונתעברה וילדה לפני הפסח, כמו הברייתא הקודמת. ומתרץ רבינא: לא כדברין! ואילו כן, היה רבי אלעזר אומר שהולד יקרב שלמים, אלא, ברייתא זו מדברת בהקדיש בהמה מעוברת. וטעמו של רבי אלעזר הוא משום שסובר כי העובר לא שייך לאם, וגוף בפני עצמו הוא, והוקדש בפני עצמו. ואותו העובר, כיון שהוא ראוי לפסח — יקרב הוא עצמו לפסח.

אמר רבינא: הכא (112) במפריש בהמה מעוברת עסקינן —

רבי אלעזר סבר כרבי יוחנן, דאמר [לעיל י ב]: המקדיש בהמה מעוברת אם שיירו, שייר את העובר לקדושה אחרת — הרי הוא משוייר, לקדושה האחרת, ואינו קדוש באותה קדושה של האם, העובר לאו ירך אמו הוא, וגוף בפני עצמו הוא. וכמו כן, כאן כשהקדיש את האם והעובר לפסח, ואמו היא דלא קדשה קדושת הגוף לפסח, כיון שאינה ראויה לקרבן פסח, והיא קדושה לדמיה בלבד, אבל הוא (113) העובר, הראוי לפסח — קדשי.

הלכך סבר רבי אלעזר: הוא עצמו קרב פסח (114).

אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא: הכי נמי מסתברא דבהמה מעוברת עסקינן —

ממה דקתני "היא וגם ולדותיה", משמע ששניהן היו בשעת ההקדש. ואילו אם היה מדובר בהקדש בהמה ונתעברה אחר כך — היה צריך לשנות כלשון הברייתא הקודמת "המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר".

ומסקינן: שמע מינה!

עד כאן ביארנו דעת רבי אלעזר, במקדיש יט-ב נקבה לפסחו ובוולד תמורת עולה, ובמפריש נקבה לעולה וילדה, ובוולד תמורת אשם.

ועיין בחידושי הגרי"ז.

112. גירסת השיטה מקובצת.

113. גירסת השיטה מקובצת.

114. ואילו חכמים סוברים "שיירו אינו משוייר ועובר ירך אמו". חק נתן. ועיין שם משא ומתן בפסקי הרמב"ם ובשם אריה ליקוטי הלכות ובגרי"ז בחידושו על הרמב"ם.

111. גירסא אחרת ברבינו גרשום ושיטה מקובצת: והא מותר פסח דשלמים הוא דקרב, ואם לדברי אביי — ולד למה אמר רבי אלעזר דקרב פסח?

שיש "שם עולה" על אמו, מה שאין כן באשם שאין "שם אשם" על אמו, על כן — לא יקרב הוא עצמו.

ומקשינן: **אי הכי**, (116) שרבי יוסי ברבי חנינא בא לשלול שלא נאמר שהוא עצמו יקרב הואיל והוא "חזי להקרבה", קשה: **אדמשמע** לן, עד שהוא משמיענו זאת באומרו **דאין בנה קרב "אשם"** — **נישמעינן**, יותר מכן היה לו להשמיענו חידוש, **דאין בנה קרב "עולה"** והוא הדין **אשם**?

כלומר (117): מה ששינו במשנה הבאה שהמפריש נקבה לאשם תימכר לצורך אשם — היינו דוקא כל זמן שעדיין לא נתכפר באשם אחר. אבל אם כבר התכפר, והרי אין אדם מביא שני אשמות — יפלו דמיה לעולה, לדברי הכל.

ועתה, אם אכן היה טובר רבי אלעזר [אותה סברא שרבי יוסי ברבי חנינא שלל אותה] דהולד יקרב למה שהוא ראוי, היה הדין שאם כבר נתכפר באחר שהולד יקרב לעולה, שהרי אמו מיועדת עתה לדמי עולה —

ואם אכן רצה רבי יוסי ברבי חנינא לשלול סברא זו, וזה עיקר חידושו, היה לו לומר: ומודה רבי אלעזר במפריש נקבה לאשם שאין בנה קרב "לעולה". וכל שכן שהיינו יודעים שלא יקרב לאשם, שהרי אמו אינה מיועדת לאשם לא היא ולא דמיה, ולמה לא אמר כן רבי יוסי ברבי חנינא?

עתה תבואר דעתו במפריש נקבה לאשם [והאם אינה ראויה לאשם, ותמכר לצורך אשם, כמבואר במשנה הבאה], וילדה — מה דינו של הולד, האם הוא עצמו יקרב אשם או שירעה עד שיפול בו מום וימכר לצורך אשם.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: ומודה רבי אלעזר במפריש נקבה לאשם — דאין בנה קרב אשם, ולא חלה עליו קדושת הגוף אלא לדמיו בלבד. והטעם יבואר בהמשך.

ומקשינן: **פשיטא!** שהרי עד כאן לא קאמר רבי אלעזר שהוא עצמו יקרב — **אלא במפריש נקבה לעולה**, משום **דאיכא "שם עולה"** על אמו בעולת העוף, **אבל גבי מפריש נקבה לאשם דליכא "שם אשם"** על אמו, שלא מצינו אשם נקבה, ואין אשם בעופות, **אפילו רבי אלעזר מודה דלא קרב הולד לאשם**. ומאי קמשמע לן רבי יוסי ברבי חנינא?

ומתריצין: **אי לאו דאשמעינן**, אם רבי יוסי ברבי חנינא לא היה משמיענו זאת — הוה **אמינא**, היינו אומרים: **טעמא דרבי אלעזר במפריש נקבה לעולה וילדה, לאו משום דאיכא (115) "שם עולה" על אמו**, ואינו תלוי בכך, **אלא, טעמו הוא, משום דחזי ולד להקרבה**, והילכך, **האי נמי**, גם ולד זה שאמו הופרשה לאשם, הוא עצמו **הא חזי להקרבה** —

לפיכך, **קמשמע לן רבי יוסי ברבי חנינא**, שטעמו של רבי אלעזר בעולה הוא משום

117. על פי החק נתן ועולת שלמה, והם הם דברי הרמ"ר בתוס' ד"ה אדמשמע.

115. גירסת השיטה מקובצת.

116. על פי הגר"א והרב מתן בסתר.

מקום, עיקר חידושו הוא, כמבואר, שלא נאמר שרבי אלעזר סובר שהולד יקרב לכל מאי דחזי.

מתניתין:

במשנה הקודמת שנינו לגבי המפריש נקבה לעולה, וילדה, מה דינו של הולד. במשנתנו יבואר דין המפריש נקבה לאשם, שגם הוא

ומתריצין: לא היה לו לומר כן, משום דאי אשמעינן וולד לא יקרב "עולה", הוה אמינא, אכן, עולה הוא דלא קרב⁽¹¹⁸⁾ משום דלא אקדשה לאמיה⁽¹¹⁹⁾ קדושת עולה כלל [אלא, כיון שנתכפר באחר, נופלים דמיה לעולה]. אבל אשם, כיון דאקדשה לאמיה לאשם, אימא וולד קרב אשם, קמשמע לן⁽¹²⁰⁾ רבי יוסי ברבי חנינא שאינו קרב אפילו לאשם.

ולדעתו, זה הוי חידוש יותר גדול. ומכל

118. כן צריך לגרוס.

119. גירסת השיטה מקובצת מהדורת ריד"א

120. לישנא אחרינא [בשיטה מקובצת] והיא תבואר קצת, כיון שיש בה שינוים משמעותיים, כי גירסתנו היא לפי רבא, ואילו לגירסת השטמ"ק ורבינו גרשום בא לפרש אף לאביי, דהטעם הוא משום "למקום שהמותר הולך, הולד הולך":

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: ומודה רבי אליעזר במפריש נקבה לאשם דאין בנה קרב אשם.

ומקשינן: פשיטא! עד כאן לא קאמר רבי אלעזר "הוא עצמו יקרב", אלא במפריש נקבה לעולה-

אי למאן דאמר [רבא] משום דאיכא "שם עולה" על אמו — קדיש הולד קדושת הגוף להיקרב הוא עצמו. אי למאן דאמר [אביי]: למקום שהמותר הולך לשם הולד הולך — קדוש הולד קדושת הגוף, משום דמותרות לנדבת ציבור אזלי, והיינו לעולת ציבור. אבל מפריש נקבה לאשם, דליכא שם אשם על אמו [לרבא] אי נמי [לאביי], דמותר אשם לא קרב אשם, שהרי אין אדם מביא שני אשמות — ולד נמי לא קדיש קדושת הגוף-

וקשה, פשיטא?

ומתריצין: איצטריך! סלקא דעתך אמינא, דטעמא דרבי אלעזר, משום דקסבר: כיון דאקדשה אימיה קדושת דמים — אקדשה נמי לולד בקדושת דמים. ועתה, בשלמא האם אינה יכולה להיקרב אשם, ולא יתכן שתחול עליה קדושת הגוף, מה שאין כן לגבי הולד, יתכן לומר: מיגו דקדיש קדושת דמים — קדושת הגוף נמי נחתא ליה, דהא חזי לאשם. קמשמע לן רבי יוסי ברבי חנינא, שלא מפני

כך סבר רבי אלעזר "והוא עצמו קרב".

ודנה הגמרא: ואימא הכי נמי, מנין לו לרבי יוסי ברבי חנינא שאין זה טעמו של רבי אלעזר? ומנין לו שבהפרש נקבה לאשם מודה רבי אלעזר שלא קרב הוא עצמו?

ומתריצין: רבי יוסי ברבי חנינא דייק כן ממה שנחלק רבי אלעזר על חכמים במפריש נקבה ל"עולה", ואם אכן סובר כן גם במפריש נקבה לאשם, אם כן, נפלוג רבי אלעזר עם חכמים ב"אשם", להודיעך כחו של רבי אלעזר. ואנא אמינא, ומעצמנו היינו מבינים שכל שכן שסובר כן במפריש נקבה ל"עולה" וילדה, שהרי עולה יש יותר סברא לומר שהוא קדוש קדושת הגוף, משום [לרבא] דאיכא שם עולה על אמו, אי נמי [לאביי], משום דלמקום שהמותרות הולכות לשם הולד הולך. וממה

אינו בא אלא זכר, מה דינה של אותה נקבה שהקדישה לאשם. (121)

המפריש נקבה לאשם — תרעה עד שתסתאב, ותימכר, ויביא בעליה בדמיה אשם, אם עדיין לא נתכפר באשם אחר.

ואם כבר קרב אשמו — יפלו דמיו לנדבה, לעולת ציבור.

רבי שמעון אומר: אינה צריכה לרעות עד שיפול בה מום, אלא **תימכר שלא במום**, כי מאחר ונקיבה אינה ראויה לאשם, מום גמור הוא, (122) ולא קדשה קדושת הגוף, אלא קדשה רק קדושת דמים למכירה, ומדמיה

שנחלק עם חכמים בעולה — מוכח שבאשם מודה.

121. אם ילדה זכר, האם יקרב או לא? כבר מבואר בסוגיא הקודמת.

122. כן כתב רש"י. אבל רבינו גרשום כתב: כבעל מום. וכפי הנראה שגם רש"י מודה שאינו מן המומים המבוארים בתורה, וגם רבינו גרשום מודה שאינה ראויה באותה דרגה של "מום גמור".

123. ואם כבר כיפר, יביא בדמיה עולת נדבה. [ובכך יובנו דברי התוס' בסוף ד"ה רבי שמעון]. וכתב רש"י: הא דלא נחלק רבי שמעון על המפריש נקבה לעולה. כלומר, בגירסת רש"י [עיי' רש"י לקמן כ א בסוף העמוד] נאמר במשנה הקודמת "המפריש נקבה לעולה — תרעה". ולא נאמר שם שרבי שמעון חולק. רש"ש. ומתוך רש"י: משום שבעולה אפילו רבי שמעון מודה שלא תימכר בלא מום כי גם בנקיבה יש "שם עולה", בעולת העוף, מה שאין

יביא אשם. (123)

גמרא:

דנה הגמרא בדברי תנא קמא, הסובר שלא תימכר אלא משיפול בה מום.

ולמה לי "תסתאב"? מדוע לא תימכר בלא מום, שהרי כיון דלא חזיא למילתיה, (124) שאינה ראויה לדבר שהוקדשה לו, דהיינו, לאשם, היינו מומא! דבר זה מום גמור הוא, ובודאי שלא קדשה כי אם לדמיה. (125)

ומסקינן: **אמר רב יהודה אמר רב:** (126) היינו

כן באשם. ועיין בתוס' ד"ה רבי שמעון.

124. גירסת השיטה מקובצת.

125. על פי גירסת השיטה מקובצת ברש"י. וביתר ביאור: קושית הגמרא לא היתה "הרי מום לפניך", שאם כן, לא מובן תירוץ הגמרא שנחתא עליה קדושת הגוף, שהרי מכל מקום לא צריך להמתין עד שיפול בו מום, כי "הרי מום לפניך". אלא קושית הגמרא היתה "למה היא קדושה כלל", ובמה שונה ממקדיש בעלת מום? ועל כך תירצה הגמרא "מיגו דנחתא עלה קדושת דמים — נחתא קדושת הגוף". וכן מבאר השפת אמת את השקלא וטריא של הגמרא.

126. לישנא אחרינא [בשיטה מקובצת]: אמר מר: תרעה. ומקשינן: למה לי תרעה והא נקבה לא חזיא לאשם, ורק קדושת דמים הוא דנחתא לה?

אמר רב יהודה אמר רב: כגון שהקדיש קדושת הגוף. דנהי דלא חזיא לאשם — לשלמים מיהא חזיא.

לחול, ועל כל פנים שלא תימכר בלא מום, כך המקדיש זכר לדמיו חלה עליו קדושת הגוף לכל מה שאפשר לחול, מיגו דחלה עליו קדושת דמים. וכיון שאפשר לקדושת הגוף להקרבה ממש לחול עליו, הרי זה לא יצא מידי מזבח לעולם.

איתמר, הקדיש זכר לדמיו —

רב כהנא אמר, קדוש קדושת הגוף. רבא אמר, אינו קדוש קדושת הגוף, שהרי לא הקדישו אלא לדמיו.

ומסקינן: וחרר ביה רבא, חזר בו לגבי רב

טעמא, (127) דאמרינן "מיגו דנחתא לה [מתוך שירדה לה] קדושת דמים — נחתא לה נמי קדושת הגוף", ולא שתהא ראויה להקרבה, אלא שלא תימכר בלא מום.

אמר רבה: (128) זאת אומרת, הקדיש זכר לדמיו — קדוש קדושת הגוף. (129)

דהיינו, מדברים אלו למד רבה שהמקדיש זכר לדמיו, שאמר בשעת הקדשו "הרי זה קדוש על מנת שימכר, ובדמיו אביא עולה או אשם" (130) — אינו יכול למכרו, אלא הוא עצמו יקרב. כי כשם שהמקדיש נקבה חלה עליה קדושת הגוף לכל מה שאפשר

בהקדשתו אלא קדושת דמים, ומה שהיא קדושה קדושת הגוף לענין שלא תיפדה בלא מום, הוא קדושה הבאה מאליה מדין "מגו". ולפיכך שפיר למד רבה מכאן שהמקדיש זכר לדמיו אינו יוצא מידי מזבח לעולם.

ועיין בשו"ת אחיעזר חלק שני סימן מט ס"ק ח, ובחזון איש בכורות סימן יח ס"ק יא.

127. גירסת השיטה מקובצת.

128. גירסת הצאן קדשים על פי תוס' ערכין [הא].

129. כתב רש"י [בכורות יד ב]: להכי נקט זכר, דחזי לעולה, משום דרוח המתנדבים לעולה הם. כלומר, שהוא הדין אם הקדיש נקבה לדמי שלמים, קדושה קדושת הגוף.

והר"י בשיטה מקובצת [שם] מתרץ, דרבנות אשמעינן, אפילו קדושת עולה החמורה גם כן קדוש, ויקרב לעולה.

130. על פי תוס' ערכין [כ ב].

איכא דאמרי לה כהדין לישנא: אמר רב יהודה אמר רב: כגון, שהקדיש קדושת דמים, ומיגו דנחתא לה קדושת דמים — קדשה נמי קדושת הגוף. אמר רבא וכולהו.

במשנתנו נאמר "המפריש", ולא נתבאר האם הקדישה קדושת הגוף או קדושת דמים, ואילו לפי השיטה מקובצת מבואר שהם שני דרכים בגמרא.

וכפי הנראה מסגנון הלשון, לא גרסינן לפי לשון ראשון המשך הגמרא "אמר רבא: זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו" וכולי, שלכאורה אין ראייה מהקדיש נקבה לקדושת הגוף להקדיש זכר לדמיו בלבד, שבדבריו יש "מחאה" [לשון החזון איש] שלא תחול עליו קדושת הגוף.

אבל השפת אמת הבין כוונת המשנה שאכן הקדישה במפורש קדושת הגוף, על כן מקשה: איך למד מכאן רבה [בהמשך] בהקדיש זכר לדמיו שיוקדש קדושת הגוף, הלא לא הקדישו אלא לדמיו?

וצריך לומר [כמבואר בהערה הקודמת], שעל אף שהקדישה קדושת הגוף ורצונו בכך, מכל מקום, כיון שאינה ראויה לכך, לא נתקדשה

כהנא,⁽¹³¹⁾ וקיבל את דבריו, **מדרב יהודה אמר רב**, שפירש כן את משנתנו לגבי המקדיש נקבה, שטעמו של התנא קמא הוא משום "מיגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף".

שנינו במשנתנו: **רבי שמעון אומר תימכר שלא כמוב.**

ודנה הגמרא בטעמו של רבי שמעון.

אמר ליה רב חייא בר אבין לרבי יוחנן: נימא,⁽¹³²⁾ למה אין רבי שמעון סובר, **מיגו דנחתא לה קדושת דמים**, תיחות לה [תדר אליה] **נמי קדושת הגוף?**

אמר ליה רבי יוחנן: רבי שמעון לטעמיה, סובר כפי שיטתו, **דאמר רבי שמעון: כל מידי דלא חזי ליה לגופיה**,⁽¹³³⁾ לקדושת מזבח להקרבה, **לא נחתא ליה קדושת הגוף.**

הלכך תימכר בלא מום.⁽¹³⁴⁾ **דתניא**, כמו ששנינו בברייתא: **אשם**, שהוא כשר רק **בן שנה**, כמו אשם נזיר או אשם מצורע שנאמר בהם "כבש" [במדבר ו ויקרא יד], וכבש אינו קרוי בשם זה אלא תוך שנתו הראשונה מעת לידתו עד יום האחרון משנתו הראשונה. ואף על פי שאינו כשר אלא תוך שנה, **הביאו**, שחטו בעזרה בהיותו **בן שתיים**.

או אשם **בן שתיים**, כמו אשם גזילות, אשם מעילות, או אשם שפחה חרופה, שנאמר בהם "איל" [ויקרא ה], ואיל הוא משיהיה לו שנה ול"א יום עד היום האחרון מהשנה שניה שלו, **והביאו בן שנה** -

בשרים,⁽¹³⁵⁾ ואינם יוצאים מידי מזבח, ואולם, **לא עלו לבעלים לשם חובה**, וצריכים להביא אשם אחר לחובתן. אלו הם דברי

131. גירסת השיטה מקובצת.

132. גירסת הב"ח.

133. הגר"ז מבאר מחלוקת רבי שמעון וחכמים. שחכמים סוברים שאם הדמים יבואו לידי הקרבה — אמרינן שנחתא קדושת הגוף, ורבי שמעון סבר שאין די בכך, אלא צריך שיהא הוא עצמו ראוי להקרבה. עיין שם הוכחותיו. [ודברים אלו תואמים לדברי החק נתן הערה הבאה שבהקדיש זכר לדמיו מודה רבי שמעון]. ועוד כתב הגר"ז, מה שסבר רבי שמעון [בהמשך] באשם בן שנה שלא חלה עליו קדושה כלל, אף על גב שחזי להקרבה אם יקריבם שלא לשמה, כמבואר בתוס' ד"ה אשם — היינו, משום שבאופן זה לא נקרא "חזי להקרבה", כיון שהוי שלא כהלכתו.

134. גירסת ספרים אחרים [בשיטה מקובצת, וכן הוא ברמב"ם בפירושו המשנה]: מאי טעמיה דרבי שמעון? דקסבר כל מידי דלא חזי להקרבה לאלתר — לא קדיש קדושת הגוף. ומנא תימרא? דתניא אשם וכולהו.

ומבאר רבינו גרשום גירסא זו: והאי דאמר הכא לאלתר — לאו דוקא קאמר. דהא לא לאלתר ולא לאחר זמן לא חזי. אלא, אגב דקא בעי למימר [בהמשך] אשם בן שתי שנים והביאו בן שנה ומחוסר זמן — דלאלתר לא חזי ולאחר זמן חזי — קאמר הכא "לאלתר".

ועיין בחק נתן, הדין בהקדיש זכר לדמיו, האם מודה רבי שמעון שאמרינן מגו, שהרי לשון הגמרא בגירסתנו הוא "כל מידי דלא חזי ליה לגופיה", ואילו זכר חזי ליה לגופיה.

135. גירסת הגאון יעב"ץ.

חכמים.

רבי שמעון אומר: כל עצמן אינן קדושין, אינם קדושין כלל. משום שרבי שמעון לטעמיה, שכל מידי דלא חזי גופיה להקרבה, לא נחתא ליה קדושת הגוף, והוי כמביא חולין בעזרה.

ומקשה הגמרא סתירה בין שיטת רבי שמעון כאן, ובין שיטת רבי שמעון ב"מחוסר זמן".

והרי מחוסר זמן, דלא חזי, ואמר רבי שמעון דקדיש!⁽¹³⁶⁾

"מחוסר זמן" הוא דבר שאין בו מום או פסול, אלא שעדיין אינו ראוי להקרבה מחמת הזמן, וכמו כבש שנולד עתה, שעד יום השמיני ללידתו הוא אינו ראוי להקרבה, או תורים שלא הגיע זמן גדלותם, או אותו ואת בנו, שאסור לשחוט ביום אחד. ומצינו שרבי שמעון סובר [חולין פא א] שהשוחט מחוסר זמן מחוץ לעזרה, חייב עליו משום "שחוטי חוץ", והוא האיסור לשחוט חוץ לעזרה קדשים הראויים לבא אל פתח אוהל מועד.

ומוכח שאם הקדיש "מחוסר זמן" הרי הוא קדוש בקדושת הגוף. כי אם אינו קדוש

קדושת הגוף, לא יתחייב עליו כרת אם שחטו בחוץ, שהרי קדושתו אינה ראויה למזבח. וקשה, איך נתקדש בהיותו מחוסר זמן בקדושת הגוף, והרי אינו חזי לגופיה?

ומתרצינן: **שאני, שונה דין מחוסר זמן,** דמכל מקום חזי למחר. מה שאין כן המקדיש נקבה לאשם, שאינה ראויה לא להיום ולא למחר.

ומקשינן: **אי הכי,** אם כדברייך, שרבי שמעון מודה בדבר הראוי לאחר זמן שחלה עליו קדושת הגוף, קשה, **אשם בן שתיים והביא בן שנה לפני זמנו,** למה אמר רבי שמעון "כל עצמן אינן קדושין"? **הא חזי לשנה הבאה!**⁽¹³⁷⁾ הוא הרי יהיה ראוי לאחר זמן?

ולכן הגמרא חוזרת בה מהסכרת טעמו של רבי שמעון במחוסר זמן משום שיהיה ראוי למחר. אלא גם הראוי לאחר זמן, כיון שאינו ראוי בשעת ההקדשה, סובר רבי שמעון שלא חלה עליו קדושת הגוף. **אלא, היינו טעמא דרבי שמעון במחוסר זמן,** שהוא קדוש אם מקדישו, משום דיליף ליה מבכור, הקדוש אף לפני זמנו, שמרחם⁽¹³⁸⁾ הוא קדוש, אף על פי שאינו קרב אלא לאחר שמונת ימים.⁽¹³⁹⁾

136. גירסת הברכת הזבח.

137. גירסת החק נתן.

138. העולת שלמה מציע לגרוס "מרחם", שקדושתו אינה אלא בשעת יציאתו מרחם, כמבואר לקמן [כד ב].

139. הקשו תוס' [בשיטה מקובצת ובזבחים

קיד ב ד"ה היתר]: אם כן, בן שתיים והביא בן שנה — נמי ליקדש, דהיינו מחוסר זמן? ואומר ר"י, דלא ילפינן מבכור ומעשר אלא מחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן, כגון: לפני שמונה ימים ואותו ואת בנו ותורים שלא הגיע זמנם. אבל בן שנה דחזי לקרבנות אחרים — מיגרע גרע, כיון דחזי לעלמא וכאן דחוי. ועיין שפת אמת הדן בדברי התוס'.

והרש"ש מתרץ, שכל זה מיירי שפיר

במשנתנו, שרבי שמעון מודה בעולה שלא תימכר בלא מום, הואיל ואיכא עליה "שם עולה" בעולת העוף.⁽¹⁴⁰⁾ אבל אם הקדיש נקבה לפסחו ולאשמו, והמיר עליה, אין עושה תמורה, מפני שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב,⁽¹⁴¹⁾ שחלה עליו קדושת הגוף, לכל הפחות שלא ימכר בלא מום.

ורבי שמעון לשיטתו במשנתנו, שלא חלה על האשם שום קדושת הגוף, והוא הדין לפסח, ותימכר בלא מום. הילכך, אינה קדושה, ואינה עושה תמורה.

וממשיכה הברייטא, אמר רבי: אין אני רואה [לא נראה לי] דבריו של רבי שמעון בפסח, הואיל ומותר הפסח, שנשתייר לאחר הפסח קרב שלמים. וכיון שלקרבן פסח יש שייכות לשלמים, ושלמים באים נקבה, לכן המקדיש את פסחו נקיבה יש עליה "שם שלמים", ונחתא לה קדושת הגוף שלא תימכר בלא מום. הלכך, עושה תמורה.

ואין הכוונה שהנקבה שהוקדשה לפסח

כדתניא, רבי שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון: מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר מעשר בהמה, ואם יצא בעשירי הריהו קדוש קדושת הגוף, והרי הוא כבכור. מה בכור, קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו, אף מחוסר זמן, קדוש לפני זמנו, אם יקדישנו, וקרב לאחר זמנו.

ולמחלוקת חכמים ורבי שמעון יש נפקא מינה לגבי דין תמורה, כמבואר בברייטא הבאה.

תנו רבנן: המקדיש נקבה לעולתו,

כ-א וּלְפִסְחוֹ, וְלֹאֲשָׁמוֹ, הֲרִי הִיא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, שאם המיר בה בהמת חולין, ואמר "זו תחת זו", נתפסת קדושת תמורה על בהמת החולין, אלו הם דברי חכמים.

והטעם, כי חכמים לשיטתם במשנתנו, שהמקדיש נקיבה לעולה, לא תימכר בלא מום, משום שנחתא עליה קדושת הגוף. הלכך, עושה תמורה.

רבי שמעון אומר: אם הקדיש נקבה לעולתו, הרי היא עושה תמורה, כמבואר

שמעון שתימכר בלא מום, היינו אליבא דרבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי שמעון. והוא הרי סובר בשלהי הסוגיא שאפילו בעולה – אין עושה תמורה.

141. ברור שדבר הקדוש להקרבה ממש – עושה תמורה! אלא הכוונה שלכל הפחות תהיה עליו קדושת הגוף לענין שלא ימכר בלא מום, למעט פסח ואשם. שיטה מקובצת.

במחוסר זמן, דהיינו לפני מלאת לו שמונת ימים, אבל בן שתים והביא בן שנה אינו מחוסר זמן, אלא מין אחר לגמרי הוא, שהתורה ציוותה עליו להביא איל והוא הביא כבש. ואף על פי שאיל בן יומו איקרי איל, מכל מקום, ברור שעיקר שמו הוא בהיותו בשנתו השניה. וכן כתב הגרי"ז.

140. ומה שכתבו התוס' לעיל [יט ב ד"ה רבי שמעון בסוף הדיבור] שגם בעולה סובר רבי